

OB PODELITVI VALVASORJEVIH PRIZNANJ

Slovensko muzejsko društvo je letos maja, kot je to enkrat letno že tradicija, v Narodni galeriji v Ljubljani podelilo Valvasorjevo nagrado in priznanja za dosežke v muzealstvu. Tokrat je (skupno) priznanje šlo v roke trem sodelavkam Slovenskega etnografskega muzeja, in sicer kustodinjama mag. Mojci Terčelj in Poloni Sketelj ter muzejski svetovalki mag. Marjeti Mikuž. Zato povzemamo del uvodnega nagovora, ki ga je ob tej priložnosti izrekla predsednica komisije omenjenega društva ter izseke utemeljitev omenjenih priznanj - nagrajenkam pa še enkrat čestitamo.

Slovenski etnografski muzej je svoje prvo leto na novem naslovu preživel zelo intenzivno, ustvarjalno, delovno in tudi odmevno. Sodelavci SEM po preselitvi v upravno zgradbo na Metelkovi niso preprosto čakali na prenovljeno razstavno palačo, temveč so z veliko volje in ustvarjalnega napora poiskali alternativne možnosti, da so se predstavili javnosti, in sicer v mejah občasnosti (v provizoričnih razstavnih prostorih na hodniku in v še nenaseljenem fotografskem ateljeju v upravni hiši na Metelkovi in v začasno adaptiranih razstavnih dvoranah v bodoči razstavni palači, pa tudi z gostovanji razstav izven muzeja). Osrednji razstavni dogodki v SEM v letu 1998 pa so bili trije med seboj različni projekti, v katerih so se reflektirali povsem drugačni kulturni fenomeni različnih prostorskih, časovnih in socialnih sredin. To so razstave *Ciklus ljudskih noš*, akvareli Saše Šantla, avtorice mag. Marjete Mikuž in oblikovalke Mojce Turk, razstava z neevropsko vsebino *Iz dežele sončnega sijaja in mesečevih senc*, Beblerjeva indonezijska zbirka SEM, avtorice mag. Mojce Terčelj ter oblikovalca Jurija Kocbeka, v jesen pa je muzej stopil z razstavo *Več od zlata in srebra nam sadno drevje da ...*, ki jo je v okviru Slovenske razstave sadja v Cekinovem gradu pripravila kustodinja Polona Sketelj in oblikovala Mojca Turk. (iz uvodnega nagovora)

Razstava *Ciklus ljudskih noš*, akvareli Saše Šantla, pomeni nadgradnjo novega založniškega projekta Slovenskega etnografskega muzeja, snovanja nove knjižne zbirke *Likovne sledi /.../* in pripravo njene prve številke, ki je nastajala v sodelovanju z odsekom za etnologijo NŠK v Trstu. Spremni študiji o Šantlu in njegovih akvarelih noš sta nastali pod peresi mag. Marjete Mikuž in Tržačanke Raffaele Sgubin. Izid te reprezentančne, vrhunsko oblikovane in tiskarsko zelo kvalitetne publikacije (ki je že požela 3. nagrado zlati lev na lanskoletnem Slovenskem knjižnem sejmu) naj bi sprva spremljala razstava vseh štiridesetih Šantlovih akvarelov /.../, a zgodba o nastanku razstave je imela svoj prelomni trenutek in nepričakovani razplet: srečanje s slikarjevo vnukinjo Jasno Šantel, razkritje "konzerviranega" opredmetenja rodbinske preteklosti v njeni vili in potem njeno pripravljenost, da del rodbinske zakladnice za razstavo posodi muzeju (v teku so tudi dogovori o prodaji). V ne prav idealnih prostorskih

Nagrajenke na podelitvi v Narodnem muzeju (foto: Irena Keršič, maj 1999)

razmerah razstavišča v hodniku prenovljene muzejske hiše na Metelkovi ter v nenaseljenem fotografskem ateljeju ji je subtilno uspelo seznaniti obiskovalce najprej s Šantlom slikarjem, zaljubljenim v slovensko kulturno dediščino, z njegovimi akvareli noš, in potem s Šantlom skladateljem, slovečim kot "najboljšim slikarjem med skladatelji in najboljšim skladateljem med slikarji". Ozek povezovalni hodnik je smiselno uporabila kot prehod iz javnega v intimno; pod visečimi povečavami fotografij iz rodbinskega albuma so obiskovalci počasi stopali proti Šantlovemu domu, proti intimi njegovega rodbinskega bivalnega okolja. /.../ Domiselno zasnovano in večplastno pričevalno razstavo mag. Mikuževe, ki jo v skrčenem obsegu v letu 1999 čakata vsaj dve mednarodni gostovanji (v Angliji, v Makedoniji in predvidoma tudi v zamejstvu), so spremljali že omenjena reprezentančna publikacija, plakat in zloženka.

Mag. Mojca Terčelj, kustodinja za zunajevropske kulture in stike Slovencev s tujimi kulturami, je začela s svojim serioznim znanstvenim etnološkim in muzeološkim pristopom oblikovati temelje tega delovnega področja v Slovenskem etnografskem muzeju. Študijski del priprav na razstavo je vključeval analizo celotne Beblerjeve indonezijske zbirke, izbor razstavnega dela eksponatov, študij oblikovanja razstave, ogled nekaterih indonezijskih zbirk in razstavnih postavitev v Belgiji in na Nizozemskem in študij literature preko različnih virov. /.../ Pri oblikovalskem snovanju kataloga in razstave je mag. Terčeljeva sodelovala z oblikovalcem Jurijem

Kocbekom, pri vsebinskem delu pa z dvema tujima soavtorjema: dr. Reinholdom Mittersakschmllerjem, antropologom-raziskovalcem in strokovnjakom za indonezijski tekstil z Dunaja /.../ in z dr. Hedi I. R. Hinzler, profesorico gledališča wayang na Oddelku za jugovzhodnoazijske jezike in kulture Univerze v Leidnu na Nizozemskem. /.../ Strokovno sodelovanje mag. Terčeljeve z obema omenjenima mednarodno priznanima strokovnjakoma za indonezijske kulture je zadevno zbirko Slovenskega etnografskega muzeja primerjalno ovrednotilo in jo umestilo med kvalitetnejše zadevne zbirke evropskih etnografskih muzejev. /.../ Razstava je pripovedovala zgodbe o indonezijskih otočanih /.../ in obiskovalcem pričarala vsakdanji in praznični svet Javancev, Balijcev, Torajev, Batakov, Dajakov ... Pripovedovala je o njihovem predstavnem svetu, o njihovem razmerju do stvarstva in soljudi, religiozni refleksiji in mitologiji, etiki in estetiki; o načinu življenja in mišljenja hkrati. Zgodbe otočanov je povezovala zgodba zbiralcev, dr. Aleša Beblerja in njegove žene Vere, nič manj zgovorna in bogata, ki je obiskovalce kot rdeča nit vodila skozi razstavne prostore. /.../ Poleg navedenega je razstava skušala tako vsebinsko kot oblikovalsko /.../ slediti univerzalnemu kozmičnemu simbolizmu indonezijskih ljudstev. /.../ Še posebej je izpostavila tiste predmete iz zbirke, ki imajo večjo pričevalno in estetsko vrednost: tkanine in gledališče senčnih ter lesenih lutk, torej sijaj dneva in mesečeve sence noči. /.../ Po razstavi so bila organizirana strokovna vodstva avtorice /.../ in posebej

inštruiranih študentk. /.../ V okviru izobraževalnih dejavnosti je muzejska pedagoginja Sonja Kogej Rus organizirala muzejske delavnice za odrasle in otroke, delavnice batika in senčnih lutk. /.../ O medijsko in tudi sicer odmevni razstavi Iz dežele sončnega sijaja in mesečevih senc /.../ je mogoče zapisati, da je bila narejena po sistemu kompleksne strokovne metodologije, poglobljenega študija in holističnega pristopa.

Čeprav je bila razstava Več od zlata in srebra nam sadno drevje da ... avtorice Polone Sketelj postavljena v širši okvir priložnostne razstave Slovenska razstava sadja, /.../ gre za povsem samostojno, vsebinsko zaokroženo razstavno enoto, podprto s temeljito predhodno raziskavo in tematsko publikacijo: Polona Sketelj, kustodinja Slovenskega etnografskega muzeja, je z razstavo javnosti ponudila pogled na sadje in sadjarstvo, kot ga vidi etnolog: razvojno usmerjeni fokus na gojenje, uporabo in vrednotenje sadja in sadnega drevja, upoštevajoč živopisnost regionalnih razlik. /.../ Vsebinskemu konstruktju je Polona Sketelj sledila tudi v oblikovni zamisli razstave. Presegla je preprosto nizanje predmetov in slikovnega gradiva, ki ilustrirajo ta ali drug vidik obravnavane teme. Zavedala se je, da tak način postavitve že zdavnaj ne zadostuje več medijsko "razvajanemu" obiskovalcu. Postavitve razstave, razporeditev predmetov in dodatnih likovnih ali zgolj aranžerskih elementov je Sketljeva izrabila za izraz - s strani obiskovalca lahko in hitro dojetega - osnovnega sporočila razstave. Ovalni kubus, ki ga je moč ogledovati z zunanje ali notranje strani, z "jedrom" v središču, tako lahko razumemo kot sadež sam, ali pa kot cikel

vsakoletnega naravnega obnavljanja drevesa in njegovih faz ter hkrati razvojne poti in sadjarskih tehnik. /.../ Ker je bila razstava odprta le kratek čas (komaj deset dni!), je toliko bolj pomemben podatek o njeni obiskanosti: razstavo si je (večinoma pod vodstvom avtorice) ogledalo okoli 10 tisoč obiskovalcev. /.../ Razstava je bila avtoričin prvenec v smislu samostojne muzejske razstave, zato je toliko bolj razveseljiv njen raziskovalni pristop, a tudi velika mera poznavanja in upoštevanja sodobnih muzeoloških vodil. Še pomembnejše se zdi dejstvo, da je tako zasnovana razstava ponudila na ogled precej predmetnega in slikovnega gradiva, ki je sicer razpršeno po različnih muzejih po Sloveniji /.../ in doslej kot celota še nikoli ni seglo v zavest javnosti. Ob predhodni razstavi je Sketljeva ne le evidentirala ključne predmete za zgodovino slovenskega sadjarstva, ampak z novo pridobljenimi predmeti dopolnila obstoječo sadjarsko zbirko Slovenskega etnografskega muzeja. S tem je v dobršni meri opravila predpripravo za del stalne razstave Slovenskega etnografskega muzeja, ki je v delu. Še večjo mero pohvale zasluži avtoričin katalog /.../, ki pomeni ne le trajnejši povzetek že znanega, pač pa z novimi zornimi koti obogaten etnološki vidik sadja in sadjarstva na Slovenskem. (iz utemeljitev priznanj)

Valvasorjevo priznanje so prejele: mag. Marjeta Mikuž (tretja z leve), mag. Mojca Terčelj (četrt z leve) in Polona Sketelj (peta z leve). (Foto: Irena Keršič, maj 1999)